

Beredskapsminnen från hemmafronten.

När andra världskriget bröt ut 1939, var jag 15 år, bodde i Fleninge, och gick på flickläroverket i Helsingborg. Höstterminen hade just börjat, och vi skulle för första gången ha skolköksundervisning. Ett par kamrater och jag fick till uppgift att gå och handla det som behövdes för dagens lunch. När vi kom in i affären var radion på, och det kom just då en nyhetssändning med rapporter om krigsutbrottet. Jag minns så väl med vilken bestörtning vi flickor och alla i affären mottog nyheten. Det var säkert många som hade krigsåren 1914-18 i minnet, och hur besvärligt och knappt det var med allt då. I klassen var givetvis kriget det enda samtalsämnet resten av dagen. Skolkökslärarinnan samlade klassen och hade en lång pratstund med oss. "Vi ska bara inte tappa huvudet" kommer jag väl ihåg att hon sade. En klass tonårsflickor som vi, grät och var rädda, som om kriget redan var över oss.

Efter några veckors krigshandlingar i Polen var det stilla under hösten. Nyhetssändningarna hade nästan varje dag meddelandet "från västfronten rapporteras intet nytt". Så kom det ryska anfallet mot Finland, som blev vinterkriget. I Sverige arbetades på olika sätt för att hjälpa det tappra finska folket. Det drevs under mottot "Finlands sak är vår" och vi kände hur nära kriget var. Efter en lång, mycket kall och snörik vinter kom våren så sakta. Då kom den tyska blixttattacken mot Danmark och Norge, som båda intogs på några dagar.

Riktigt nära allvaret kom vi i mitt hem några dagar efter den ödesdigra 9 april 1940. Vi blev väckta mitt i natten av militärer, som funnit vårt hus lämpligt för sin kompaniexpedition. Far låg i stallet och vakade över ett sto, som skulle ha föl. En kapten kom till far och bad att få komma in i boningshuset och se om det passade för deras behov. När far och kaptenen gick runt i rummen vaknade jag och hörde kommentarerna "jaha, här blir det bra att ha expeditionen, och där kan officerarnas matsal bli. Här kan jag ha mitt sovrum och där får fanjunkaren ha sitt". Familjen hade bara att tränga ihop sig i ett par rum. Sverige hade ju mobiliserat, så det dög inte att protestera. Den här tillvaron levde vi i ända tills strax före midsommar. Officers kocken, som var hovmästare i det civila, huserade i köket, där även vi skulle laga mat. Han använde våra grytor och annan köksutrustning, och i officersmatsalen hade de vårt porslin och våra bestick. Maten kom från kompaniets kokvagn, men jag minns hur hovmästaren väsentligt förgyllde den med smak och uppläggning, samt en och annan godbit, som han skaffade vid sidan om. Här gällde det ju officerare. Mor och far var väldigt snälla och tillmötesgående mot dem. Men en gång när hovmästaren hade lånat en stor linneduk och vårt bästa porslin och glas, då sade mor stopp, och det fick dukas om. Hovmästaren var inte du med oss, mig tilltalade han alltid "fröken Karin". Det

gick alltid vakt utanför kompaniexpeditionen vårt hem. Vid ett träd spikade far upp en liten bricka, och där sattes alltid ut en kopp kaffe och en bulle till varje vakt. Svenska flaggans dag, Gustavsdagen ordnades trädgårdsfest hos oss. Hela kompaniet, som var förlagt på granngården, bjöds på kaffe med massor av bullar och sockerkaka, som vi hade bakat. En stor

kaffekokare lånades i missionshuset. Visst fanns det en del glädjeämnen både för oss och de inkallade. Mor och far tänkte nog mycket på de egna pojkarna, mina storebröder, som var ute i fält de också, var och en på sitt håll.

Vi fick också många gentjänster, som t ex när det var tid med vårbruket. Då ställde mannarna upp och hjälpte till på alla sätt tillsammans med min bror Hans, som hade några dagars tjänstledighet. Höskörden gick också lätt med många villiga armar till hjälp. Med allt annat utearbete var det bara min syster och jag som kunde hjälpa far. Vi hade en pojke i min ålder till hjälp, men varken han eller far kunde mjölka, så det fick vi flickor göra morgon och kväll. Jag skulle vara klar och åka med bussen kl 7.20 på morgonen, för att gå i skolan. Var det så konstigt att jag ofta somnade över läxböckerna när det var kväll?

Hemma hade vi väl aldrig riktigt ont om mat. Vi hade ju lantbruk och fick slakta en gris då och då, när vi hade samlat tillräckligt med kuponger. Om sen grisen vägde dubbelt så mycket, som vi hade lämnat kuponger till, gjorde ju inte saken sämre. Höns hade vi också, och de gav både ägg och kött. Vi odlade mycket grönsaker, potatis, bär och frukt, så inte gick det någon nöd på oss. Mjöl och grädde fanns ju även hemma. Mor kärnade smör av överbliven grädde. Vi ungdomar tyckte inte det var så gott, men det fick gå an. Brödet, som vi bakade av mjöl, som möllaren hade malt, (olovligt förstås) var inte heller så roligt att använda. Vi fick inte siktat mjöl, och när det bara var grovt mjöl i degen, blev brödet tungt och, som vi sade "kleggigt". Mor brukade göra någon slags konstig ost av surmjölk, som hon värmde, så det skar sig och sedan silades vasslen ifrån. Vi tyckte inte den var god. När vi var ute och arbetade på åkrarna och hade det tråkiga brödet och det där smöret med surmjölksosten på och därtill surrogatkafe med soletter i termos, då längtade man inte efter kaffepauserna. Men det gick inte an att klaga, andra hade det mycket värre. Detta är det enda jag minns, som tråkigt, när det gällde maten. Vi var ju i alla fall mätta flera gånger om dagen. På tal om kaffesurrogat minns jag sorterna E 4 och Arrosto. Många rostade råg eller vete, men de köpta sorterna var bäst, fast naturligtvis mycket dyrare. Senare har jag undrat varför man egentligen drack sådant skit kaffe. Det hade väl varit bättre med kokt vatten eller mjölk.

För stadsborna var det nog mycket svårare att få ransonerna att räcka till. De sökte gärna upp avlägsna släktingar eller gamla bekanta, som bodde på

landet. De kom ut och hälsade på och ibland erbjöd de sig att hjälpa till med skörden eller annat arbete. De fick då mat den dagen och kanske några ägg, en höna eller en fläskbit gömt underst i väskan när de reste hem med bussen. När kriget var slut och allt var i sin ordning igen, glömde de oftast sina vänner på landet.

Strövelstorp 1991-02-05.

Karin Jönsson